

มนิธรรม จริยธรรม คุณธรรม

ประมวล วีรุตมเสน*

ทุกอาชีพสาขาวิชาในสังคมจะมีกรอบและวิธีการปฏิบัติของวิชานั้นให้เป็นที่ไปอย่างถูกต้องคงงาม มีเกียรติและศักดิ์ศรีให้เป็นที่กล่าวขวัญหรือยอมรับของสังคม ตลอดจนเกิดความภาคภูมิใจของสมาชิกในการประพฤติของวิชาชีพนั้น วิชาชีพทุกสาขามีความสำคัญต่อสังคมทัดเทียมกันมากน้อยแตกต่างกันไปตามภาระหน้าที่ ตามกลไกของสังคมและภารกิจ ที่ต้องปฏิบัติและรับผิดชอบ วิชาชีพแพทย์เป็นวิชาชีพหนึ่งที่มีส่วนรับผิดชอบต่อหน้าที่ต่อสังคมโดยส่วนรวม เป็นการรับผิดชอบต่อ ความเจ็บป่วยทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งประกอบกันเป็น “ชีวิต” แพทย์ทุกสาขาวิชาชีพปฏิบัติและคลุกคลีกับ “ชีวิต” ต่างกรรมต่างวาระมากน้อย มีความยากง่ายต่างกัน รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีร่วมสมัยในโอกาสและสถานะภาพไม่เหมือนกัน การตัดสินใจเพื่อช่วยชีวิตผู้ป่วยแตกต่างกันตามสภาพของโรค ความรุนแรง และสถานะภาพของผู้ป่วย ความเจริญก้าวหน้าของวิชาการทางการแพทย์ โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางด้าน “อิเล็กทรอนิกส์” หรืออาจจะเรียกได้ว่า “Hard Science” มีส่วนช่วยพัฒนาทางการแพทย์ร่วมสมัยเป็นอย่างมาก ในทางกลับกันก่อให้เกิดปัญหาทางด้านจริยธรรม และคุณธรรมของแพทย์ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ก่อให้เกิดปัญหา “สัมผัสน้อย” (Low Touch) แต่ใช้เทคโนโลยีมาก (High Tech) หากมองอีกด้านหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคม ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา และกฎหมาย ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นส่วนของ “Soft

Science” มีการพัฒนาค่อนข้างช้าคล้ายกับว่าล้าหลัง ทั้ง Hard Science และ “Soft Science” น่าจะก้าวเดินไปและพัฒนาพร้อมๆ กัน เพื่อลดความขัดแย้งแนวความคิดของสมาชิกในสังคม แต่ในสถานการณ์ปัจจุบัน ดูประหนึ่งว่า “Soft Science” จะพัฒนาช้ากว่า Hard Science เป็นอย่างมาก ทำให้เกิดช่องว่างและปัญหาของสังคมจะหาทางออกอย่างไรให้กับผู้ปฏิบัติ คือ บุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งสร้างความอึดอัดให้กับวิชาชีพแพทย์เป็นอย่างมาก ปัญหาทางการแพทย์ผูกโยงอย่างแน่นแฟ้นกับปัญหาของสังคม และเศรษฐกิจอย่างแยกกันไม่ออก และยังสังคมกำลังก้าวเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ โดยยึดถือหรือมีเป้าหมายทางวัตถุนิยมเป็นที่ตั้ง มีส่วนทำให้มนิธรรม และจริยธรรมของวิชาชีพที่ยึดถือมาในอดีตต้องถดถอย และมีหมองมัวไม่คงงามและมีศักดิ์ศรีของวิชาชีพอันที่ควรพึงมี ในบางปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมของเราในขณะนี้ และเกี่ยวข้องกับวิชาแพทย์โดยเฉพาะสูตินรีแพทย์ ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาของสังคมที่กระทบโดยตรงต่อการแพทย์ในปัจจุบัน ประการหนึ่ง คือ การทำแท้งบุตรในครรภ์ จากหลักฐานและข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ ปัญหานี้เป็นปัญหา สืบทอดเป็นเวลานาน และเกิดขึ้นกับทุกสังคม ในสังคมบางประเทศสามารถยุติปัญหาและยอมรับได้ระดับหนึ่ง ถึงกระนั้นก็ตามปัญหานี้ยังคงเป็นปัญหาระดับประเทศและระดับโลก ได้มีการประชุมสัมมนาในปัญหานี้มากมาย มีข้อยุติที่ยังไม่มีทางออกที่ดี มีข้อสรุปที่น่าสนใจอย่างหนึ่ง

*ภาควิชาสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คือ การแก้ปัญหาการทำแท้งให้ขึ้นอยู่กับจิตสำนึกและความต้องการของสมาชิกในสังคมนั้น ข้อยอมรับของสังคมหนึ่งไม่สามารถนำไปใช้กับสังคมหนึ่งได้ เพราะปัญหานี้ผูกพันกับ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ปัญหาประชากร การปกครองและการศึกษา รวมทั้งกฎหมาย จากการประชุมหลายครั้งต่อปัญหานี้ คือยังไม่มีข้อยุติแต่ที่ประชุมมีข้อเสนออยากให้ทุกคนในสังคมตระหนักถึงปัญหานี้ หากมองในวงแคบ ปัญหานี้จะสร้างความหนักใจลงมาถึงผู้ปฏิบัติระหว่างแพทย์กับสตรีผู้ตั้งครรภ์ การกระทำของแพทย์ควรจะ “กระทำ” หรือ “ไม่กระทำ” ในวิธีนั้นๆ ขึ้นอยู่กับ มโนธรรมของแพทย์และกรอบจริยธรรมของวิชาชีพที่มีจิตสำนึกต่อปัญหานั้น อย่างไรก็ตามมีหลายเหตุการณ์หลายกรณีที่ยากต่อการตัดสินใจหรือให้ความเห็น “ถูก” หรือ “ผิด” “บาป” หรือ “ไม่บาป” ความคิดและจิตสำนึกต่อเหตุเหล่านี้ ขึ้นอยู่กับระดับของผู้ปฏิบัติเหล่านั้นว่าการกระทำนั้นๆ เพื่อวัตถุประสงค์ใด ปัญหาการทำแท้งเป็นปัญหาของทุกคนในสังคมต้องช่วยแก้ไขและช่วยคิดหาทางออกที่ดี การจะให้แพทย์เป็นผู้แก้ปัญหาที่ปลายเหตุแต่เพียงผู้เดียวคงจะเป็นการยากแก่การแก้ปัญหา และคู่ออกจะไม่ยุติธรรมต่อสังคมของวิชาชีพแพทย์ โดยเฉพาะผู้เป็นสูตินรีแพทย์ เพราะวิชาชีพแพทย์ มีขอบเขตการปฏิบัติตามกรอบของจริยธรรมที่พึงปฏิบัติ พระธรรมปกฏก (พระมหาประยุทธ์ ปยุตโต) ได้กล่าวว่า เราควรจะมีหลักการบางอย่างที่จะทำให้การตัดสินใจอย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ในกรณีนั้นๆ แต่ไหนก็แค่นั้น จึงได้เสนอได้ว่าการตัดสินใจต่างๆ ก็อยู่ที่เราจะต้องพิจารณาด้วย หลัก 2 ประการ คือ ด้วยเจตนาที่ดีที่สุดและโดยใช้ปัญญาให้มากที่สุด

1. ปัญญา มีความรู้ ความเข้าใจ ในข้อมูล และเรื่องราวที่เกี่ยวข้องพร้อมที่สุดและพิจารณาเหตุผล ข้อดี ข้อเสีย อะไรต่างๆ อย่างดีที่สุดโดยรอบคอบ

2. เจตนา มีความตั้งใจดี ต้องการทำให้ประโยชน์แก่เขาอย่างแท้จริงโดยบริสุทธิ์ใจคือ เจตนาที่ประกอบด้วยเมตตา กรุณา โดยแท้แน่นอน

ถ้าได้องค์ประกอบ 2 อย่างนี้แล้ว เราจะตัดสินใจอย่างไร เราก็บอกกับตัวเองได้ว่าเราทำดีที่สุดแล้ว ต่อจากนั้นผลจะเกิดอย่างไร เราก็สามารถพูดได้ว่า ตอนที่ตัดสินใจเราทำดีที่สุดของเราแล้ว ตกลงสองอย่างนี้สำคัญมาก คือ

1. ใช้ปัญญาเต็มที่
2. มีเจตนาดีที่สุด

ปัญญา กับ เจตนา สองอย่างนี้ให้สิ้นสุดที่สุดเท่าที่มนุษย์ปุถุชนเราจะทำได้ อันนี้ก็เป็นหลักไว้

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบฝ่าย ปัญญา 1 องค์ประกอบฝ่ายเจตนา 1 สองอย่างนี้ ก็จะช่วยให้มีเกณฑ์วินิจฉัยดีขึ้น บางที่เราทำด้วยความรู้ แต่เจตนาที่ดีเราไม่มี เราไม่ได้หวังประโยชน์เกื้อกูลแก่เขาอย่างนี้ก็ถือว่ามีความบกพร่องด้านเจตนา หรือมีเจตนาดี แต่ไม่หาข้อมูล ไม่ปรึกษาสอบถามค้นหาความรู้ ไม่พิจารณาความจริงให้เพียงพอ ก็ถือว่ามีความประมาท มีความบกพร่องในทางปัญญา แต่ถ้าเราทำเต็มที่แล้วเราก็มีความมั่นใจ แม้จะไม่สามารถเป็นหลักประกันว่า การตัดสินใจนั้นจะต้องถูกแต่พูดได้ว่าในวิสัยของปุถุชนทำเต็มที่แล้ว สังคมของเราจะมีทิศทางเดินไปในรูปใด ขึ้นอยู่กับมโนธรรมของบุคคลอันเป็นองค์ประกอบของสังคมเพื่อการปฏิบัติให้อยู่ในจริยธรรมที่ดี ที่ถูก ที่ควร จึงจะทำให้สังคมของเรามีบุคคลที่มีคุณธรรม

อ้างอิง

1. พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) : ตัดสินใจ? ชีวิตเริ่มต้นเมื่อไร การทำแท้งในทัศนะของพระพุทธศาสนา โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2536 หน้า 97-99